

Winnaar Beste Boerenkoe onderging gewaagde bedrijfsverplaatsing

‘Zo simpel mogelijk houden’

Fedde en Wilma van der Meer begonnen met niets en runnen inmiddels een nieuw melkveebedrijf met 125 koeien in Nieuw-Buinen (DR). Dat ging echter niet zonder slag of stoot. Door initiatief te tonen, vasthoudend te zijn en eenvoudig in de bedrijfsvoering na te streven, is het ze gelukt. Uithangbord is de Beste Boerenkoe Willemien 112.

„We vonden het heel bijzonder, we hebben vannacht heel onrustig geslapen”, vertelt Wilma van der Meer daags na de finale van De Beste Boerenkoe thuis aan de koffietafel. Bij thuiskomst was het erf van Wilma en haar man Fedde versierd en tijdens het interview komen er iemand van de bank en de eigenaar van de regionale KI-service respectievelijk een taart en een bos bloemen brengen. En het zou niet de laatste interesse voor hun Beste Boerenkoe Willemien 112 zijn, zo vertelt Fedde een week en heel veel reacties later. „Ik had wel verwacht bij de eerste drie te komen”, zegt Fedde eerlijk, „maar ik had eigenlijk verwacht dat de oudste koe, Wietske 101, zou winnen.”

De fysieke gesteldheid van Wietske 101 maakte op de jury inderdaad nog meer indruk, maar met haar meer dan 10.000 kilo vet en eiwit al ruim voordat ze twaalf jaar oud werd, haalde Willemien een dusdanige voorsprong op al haar concurrentes (zie ook de pagina's 26 t/m 29), dat de jury niet om haar heen kon. Willemien was superieur op het gebied van productie – ze wordt ook deze lactatie weer voorspeld op 13.000 kilo melk met meer dan 5 procent vet in 305 dagen – en ze had bovendien maar weinig inseminaties nodig om drachtig te worden. Voor negen kalveren waren slechts twaalf rietjes nodig. „Heb je het celgetal van de laatste melkcontrole (1.000, 2 augustus, red.)

gezien?”, vraagt Wilma haast verontschuldigend. „Willemien kampt deze lactatie wat met het celgetal en de reden is dat er in een voorkwartier in de eerste stralen steeds een paar vlokjes zaten, maar de koe heeft verder geen mastitis.” Groot is dan ook Wilma's opluchting als ze een week later kan melden dat Willems celgetal bij de meest recente melkcontrole (12 september) met 17 keer bijzonder laag is. Het verhoogde celgetal stond de overwinning overigens niet in de weg, temeer omdat de koe jarenlang geen enkel probleem had met de uiergezondheid (één verhoging in zeven lactaties), ondanks dat er alle reden toe was. Van der Meer kampte namelijk met veel uierontsteking in de

De koeien worden gehuisvest in een 2+2-rijige ligboxenstal, met rechts de melkgevendende dieren en links de droge koeien en het jongvee. Bij alle diergroepen ligt gescheiden mest in de ligboxen. „We hebben zelf een installatie en dat bevalt goed”, aldus Fedde van der Meer.

Leeftijd	Dagen	Kg melk	% vet	% eiwit	LW
2.00	289	7883	5,37	3,86	121
2.11	355	12294	5,27	3,99	147
4.00	282	6942	5,71	4,25	90
5.00	407	15312	5,60	3,80	129
6.02	380	15108	5,28	3,69	128
7.05	579	19549	5,29	3,88	115
9.02	402	16595	5,26	3,67	139
10.05	345	14370	5,46	3,84	142
11.07	208	9851	5,19	3,32	132
Totaal	3247	117904	5,36	3,80	127

De voortschrijdende levensproductie van Willemien 112 (Kian x Addison).

oude stal, waar de familie tot vier jaar terug boerde.

Rijtjeshuis

Fedde en Wilma zijn geen Drenten van oorsprong. Fedde is geboren in het Friese Wijsen en trok in 1977 met zijn ouders naar Lelystad. „Ze hadden op de oude locatie niet veel ontwikkelingsruimte en de ambitie om nog eens een stap te maken”, verklaart de veehouder. Na verloop van tijd nam zijn broer het ouderlijk bedrijf over en hielp Fedde enkele jaren mee. Hij had aanvankelijk niet de ambitie om zelf boer te worden. Wilma is afkomstig uit een rijtjeshuis in Krimpen aan de IJssel en zij wilde van kinds af aan juist wel boer worden. De twee leerden elkaar tijdens een stage in Frankrijk kennen en het was Wilma die haar latere echtgenoot stimuleerde om toch voor hun huidige vak te gaan. Omdat twee kapiteins op een schip niet zou werken, stimuleerden Feddes ouders het stel om zelf een bedrijf te beginnen. „We hebben ook in het buitenland gekeken, maar bleven toch eigenlijk graag in Nederland”, aldus Fedde. Ze stuitten op een bedrijf in Nieuw-Buinen in de Drentse Veenkoloniën, een klein bedrijf met 12 hectare grond en met een kleine stal, maar waar al wel 85 dieren in gehuisvest werden. „De eigenaar was ziek en hij moest zijn bedrijf kwijt. Zo konden wij het bedrijf in 1987 kopen. Het moest in zijn geheel worden verkocht, omdat er veel melk op het land zat.”

Vrijwillig verplaatst

Het stel had geluk, want niet veel later werd het quotum duur en zou het aanmerkelijk moeilijker zijn geworden om de stap te maken. „We waren direct gecharmeerd van de mogelijkheden in de Veenkoloniën en waren verbaasd dat de prijzen hier zo laag waren. Grond kostte minder dan 20.000 gulden per hectare”, vertelt de veehouder. Hij geeft aan dat het gebied een imago-probleem had, maar dat het inmiddels een sterk landbouwgebied is met een grondprijs boven het landelijk gemiddelde. „De grond heeft hier een dunne

laag teeltaarde met daaronder zand en is makkelijk te bewerken. Met name mais doet het hier goed met droge stofopbrengsten tot 18 ton per hectare.”

Het melkveebedrijf van Fedde en Wilma was het middelste van drie bedrijven in een lintbebouwing, waardoor ze hun kleine huiskavel niet genoeg konden uitbreiden. Ze wisten wel land op afstand te verwerven, maar besloten na een jaar of vijftien toch vrijwillig te willen verkassen. „De maatvoering van de stal was oud en om alles daar up-to-date te maken was ook duur. Bovendien hadden we dan nog steeds het grondprobleem”, aldus Fedde.

Lintbebouwing

Van der Meer wist van een rapport van de gemeente, waarin een toekomstvisie stond beschreven. „Daarin stond dat het de bedoeling was om bedrijven buiten de lintbebouwing te krijgen, zodat er een nieuw lint van bedrijven zou ontstaan. We hebben dat rapport aangegegrepen, maar het bleek een heel moeilijk proces.” Nog voordat de vergunning er was, besloot Fedde al alle grond rondom de oude boerderij te verkopen, om zodoende grond bij de nieuwe locatie te kunnen vergaren. „Dat was dus een gok”, lacht hij nu. „Ik heb wel heel erg getwijfeld”, reageert Wilma, ook doelend op de schuldenlast. „Maar ik kom uit een rijtjeshuis en hij uit een ondernemersfamilie.” De bedrijfsverplaatsing zou uiteindelijk vijf jaar duren, maar in december 2012 konden ze dan toch op de nieuwe locatie van start. Van der Meer zit in een 'lint' met een akkerbouwer en een pluimveehouder, waarbij alle drie bedrijven door dezelfde architect zijn ontwikkeld. Bij de bijzondere vormgeving is rekening gehouden met de landschappelijke inpasbaarheid.

Zo simpel mogelijk

Niet alleen het trage vergunningentrajec, maar ook de schuldenlast hing het stel als een molensteen om de nek. Toch zijn ze er nooit onder gebukt gegaan. Wilma werkt 3,5 dag in

de week als verpleegkundige op de chirurgieafdeling in het ziekenhuis en zorgt daarmee voor het inkomen. „We draaien technisch heel constant en dat waardeert de bank. Daarnaast hebben we lage privé-onttrekkingen en het geluk dat de rente laag is”, zegt Fedde. Hij benadrukt altijd zelf de plannen te hebben gemaakt en die altijd rechtstreeks met de bank te hebben gecommuniceerd, alvorens hij een adviseur inschakelde. Op die manier wist Van der Meer altijd precies waar hij mee bezig was. Hij had ook kunnen besluiten om veel groter te bouwen – en heeft dat ook nog even overwogen – maar is nu blij met de huidige omvang van 125 koeien. De keuze voor de huidige omvang werd ingegeven door de gedachte dat de hoeveelheden vee en grond met elkaar in evenwicht moeten zijn. „Daarnaast ben ik niet geschikt voor personeel of automatisering. Ik wil het zo simpel mogelijk houden, continuïteit is belangrijk.”

Geen weidegang

Om het financieel haalbaar te houden, hebben de familieleden bij de verhuizing veel zelf gedaan en zijn er veel spullen van de oude locatie meegenomen naar de nieuwe. Zo worden de koeien gemolken in een 2 x 10 stands zij-aan-zij melkstal, waar ze op de oude locatie ook al in werden gemolken. De oude locatie is overigens nog niet verkocht. „Onze zoon Feie, die bij ons op de boerderij werkt, woont er en wil er graag blijven. En we hebben er pinken gehad en de locatie dient verder als mestopslag. We kunnen de lasten zo dus wel terugverdienen en de prijzen zijn bovendien heel laag, dus je zou er weinig aan verdienen.” De familie beschikt inmiddels over 54 hectare grond rondom de nieuwe boerderij, maar weidt de koeien niet. „We waren voorheen echte weiders, maar we hebben enkele jaren op de oude locatie zonder huiskavel gezeten en zodoende die jaren niet geweid en opstallen beviel eigenlijk ook wel goed. Financieel is opstallen ook beter”, stelt Fedde. Hij zegt weliswaar een cent meer te kunnen krijgen voor een kilo melk als hij gaat ▶

Fedde en Wilma van der Meer met hun zoon Feie en de kersverse Beste Boerenkoe Willemien 112.

Het bedrijf heeft dezelfde bijzondere architectuur als het akkerbouwbedrijf en de pluimveehouderij elders in de straat.

Copyright foto

Copyright foto

De jongveebezetting op het bedrijf is laag, om zo alvast voor te sorteren op de nieuwe wetgeving en meer melkkoeien te kunnen houden.

Op het bedrijf lopen al 33 dochters van Navigator (Jeff x Willemien 112). De zwartbonte stier heeft de roodfactor en geeft dus ook roodbonte nakomelingen.

weiden, maar er drie nodig te hebben om het financieel uit te laten kunnen. Desalniettemin worden de koeien, zeker als het aan Wilma ligt, op termijn weer geweid.

Opvallend is wel dat Fedde een liefhebber blijkt van weidegang en natuurbeheer. Hij maakt zich althans sterk voor het Weideweelde-project – een initiatief van het Boerengilde met bijvoorbeeld extra aandacht voor weidevogels – binnen het bestuur van NoorderlandMelk, waar hij een dag in de week druk mee is. „Het voordeel van een relatief kleine speler als NoorderlandMelk, is dat ze relatief makkelijk gedifferentieerde melkstromen kunnen creëren. En de vraag naar Weideweelde kwam deels vanuit de markt en dat een NGO dit samen met ons oppakt is baanbrekend”, stelt Fedde. „Het moet uit de markt komen, subsidies zijn altijd tijdelijk.”

aAa-systeem

In de 29 jaar die Fedde en Wilma inmiddels boer zijn, werken ze al 27 jaar met het aAa-systeem. Nog voordat Nederlands eerste analist Jan Schilder actief werd, bezocht een Amerikaanse collega het bedrijf al eens. „Ik hoorde erover en was direct overtuigd. We zijn op fokkerijgebied niet goed onderlegd en dan kun je gewoon snappen dat het systeem klopt, je kunt een koe niet op onderdelen uit elkaar trekken. En ik was op zoek naar iets dat simpel werkt”, aldus Fedde. En de overtuiging is er nog steeds. „Het verhaal klopt voor ons. Een koe moet in balans zijn, als een koe dat niet is, gaat het niet gebeuren, of slechts eventjes.”

Van der Meers doelstelling is om breedte in de

koeien te fokken, met behoud van melktype.

„Een melktypische, brede koe is gewoon vrolijk, maar er loopt ook een koe tussen met te veel melk, daar heb je medelijden mee”, aldus Wilma. „Om die reden hebben we nooit hoge Inet-stieren gebruikt”, voegt Fedde toe, „ze hebben de koeien in de kop gefokt om melk te geven, maar niet in het lijf.” Dat de niet al te productiedreven fokkerij ze desondanks geen windeieren legt, blijft uit de klinkende cijfers die ze weten te noteren. Het rollend jaargemiddelde ligt op 9.794 kilo melk met 4,80 procent vet en 3,62 procent eiwit en het vervangingspercentage bedraagt de laatste jaren zo'n 18 procent. De levensproductie bij afvoer ligt daardoor boven de 40.000 kilo melk. „We voeren minder dan gemiddeld krachtvoer en halen een hogere productie dan gemiddeld. Ergens klopt er dus iets niet”, verwijst Fedde naar het huidige commerciële beleid van veel fokkerijorganisaties.

KI-interesse

„Als er inderdaad zoveel progressie was als sommige fokkerijorganisaties doen voorkomen, hadden de koeien inmiddels al 25.000 kilo melk moeten geven. Maar een koe kan dat er niet aan eten, dus gebruik maar oude, betrouwbare stieren, dan weet je wat je gebruikt”, stelt Fedde. Een koe die het er wel kan 'aan eten' is Beste Boerenkoe Willemien 112. „Haar moeder had een veel lager vetgehalte. Ze moet dan ook wel heel veel ruwvoer vreten, waarvan ze dat hoge vet maakt. Ze krijgt namelijk niet meer krachtvoer dan de standaard.”

Hoewel Willemien 112 (Kian x Addison x

Goldstar x Tops) volgens haar eigenaren jarenlang een onopvallende koe was, werd Van der Meer door CRV benaderd toen de koe met haar tweede lactatie bezig was. Niet vreemd overigens, want na een lactatiewaarde als vaars van 121 deed ze er in de tweede lactatie nog een flinke schep bovenop. Ze zou die lijst in 355 dagen 12.294 kilo melk produceren met 5,27 procent vet en 3,99 procent eiwit (in 305 dagen 10.935 kilo melk met 5,16 procent vet en 3,97 procent eiwit), goed voor een lactatiewaarde van 147. CRV vond de koe echter te rond, net als haar moeder die nog wat kleiner en ronder was. Deze Willemien 95 zou uiteindelijk tot een levensproductie van 98.306 kilo melk met 4,26 procent vet en 3,34 procent eiwit komen. Van der Meer insemineerde Willemien 112 met de Duitse stier Jeff en besloot KI Samen te benaderen. De laatste was wel geïnteresseerd in een stierkalf, mits het de roodfactor zou hebben.

Navigator

Het werd inderdaad een stierkalf, dat bovendien de roodfactor van grootvader Kian had geërfd. De stier werd door KI Samen Navigator RF gedoopt en heeft inmiddels bijna 350 melkgevende dochters. De fysiek indrukwekkende stier is ook qua fokwaarden interessant. Hij heeft weinig minpunten en torenhoge gehalten van +1,05 procent vet en +0,33 procent eiwit. Hij heeft echter één belangrijk zwak punt wat veel boeren ervan zal weerhouden hem te gebruiken; hij scoort -1.524 kilo melk.

Van der Meer gebruikt Navigator zelf volop, mits het qua aAa-code past (de stier heeft

Copyright foto

Bedrijfsgegevens

Fedde (55) en Wilma (53) van der Meer melken hun 125-koppige veestapel sinds bijna vier jaar op een nieuwe locatie in het Drentse Nieuw-Buinen. Ze hebben twee zoons, waarvan de oudste Feie (27) met zijn vriendin Charlotte op de oude locatie een kilometer verderop woont en de jongste Thies (24) – zijn vriendin heet Marjan – in Groningen woont. Feie werkt deeltijds op de boerderij en ook Thies heeft wel interesse, maar een eventueel opvolgingstraject ligt nog volledig open.

De koeien realiseren een rollend jaargemiddelde van 9.794 kilo melk met 4,80 procent vet en 3,62 procent eiwit. De

vervanging lag de laatste drie jaar op 18 procent en de levensproductie bij afvoer boven de 40.000 kilo melk. In de fokkerij wordt gebruik gemaakt van het aAa-systeem en het stiergebruik bestaat uit Juno, Stellation, Outlaw, Vertonghen, Big Winner, Twist en Prince. Eerder werden ook Jerudo, Fez, Kapitein, Mavid en Bagolino gebruikt en daarvoor Rocko, Radon, Big Winner (ook al), Redford, Lawn Boy, Climax en Santana.

De koeien blijven jaarrond opgesteld en krijgen een gemiddeld rantsoen verstrekt voor 22 à 23 kilo melk. Van der Meer voert één keer per dag met de voermengwagen een

Willemien 112 als jonge koe met haar moeder Willemien 95, die ook bijna de 100.000 kilo melk volmaakte.

Copyright foto

Copyright foto

156243) en het geen inteelt oplevert. De lage fokwaarde voor kilo's melk is daarbij geen sta-in-de-weg, ze geloven naar eigen zeggen heilig in deze familie. „Als je een goede Triple-A-paring doet en de bouw is daardoor goed, komt het negatieve er niet uit“, meent Fedde. Op het bedrijf zijn inmiddels 33 Navigator-dochters, waarvan de oudste inmiddels derdekalfs zijn. Het zijn volgens de veehouder altijd beste koeien, die doorgaans gemiddeld qua lactatiewaarde scoren. Dat ze te weinig melk zouden geven, ervaren Fedde en Wilma niet. „Navigator is een zeer laatrijpe stier, we gebruiken hem nog steeds.“

Directe nafok

De laatrijpheid heeft Navigator niet van een vreemde. Zijn moeder startte weliswaar voortvarend, maar is door de jaren heen nog enorm uitgezwaard. En ook nu zit ze met een lactatiewaarde van 132 nog fors boven het bedrijfsgemiddelde. Hoewel Van der Meer niet aan bedrijfsinspectie doet, is Willemien afgelopen juni wel met de excellent score van 90 punten ingeschreven. „Ze is nu eigenlijk op haar minst mooi, omdat ze volop in productie is. Maar binnenkort zal ze wel weer gaan groeien, want dat kan ze wel“, aldus Fedde.

In tegenstelling tot de vele kleindochters van Navigator, was Van der Meer met de directe vrouwelijke nafok van Willemien 112 tot dusver niet gelukkig. Ze bracht vooral stieren, die bij gebrek aan KI-interesse behalve één allemaal naar het mesthok zijn gegaan. „Eentje, een zoon van Hole in One, is als dekstier naar het grootste melkveebedrijf van België gegaan. Die boerin heeft hier ooit

stage gelopen.“ De inmiddels negendekalfs koe bracht driemaal een vaarskalf, het tweede, achtste en negende kalf. De eerste, een dochter van Jeff verliet het bedrijf na drie lijsten. Het tweede vaarskalf is inmiddels een forse pink van Dali, die Wilma – zij insemineert steevast op het bedrijf – tot dusver helaas echter nog niet drachtig kon krijgen. En haar jongste telg, een dochter van Big Winner, is helaas doodgegaan. Of Willemien opnieuw drachtig is, is nog niet bekend. Wilma insemineerde haar onlangs met Zaemslach Juno.

Intelligentie

„Willemien is ook een intelligente koe“, stelt Fedde, „ze houdt rekening met zichzelf en ontwijkt dingen. Ze gaat de drukte uit de weg, bijvoorbeeld als er tochtige koeien zijn.“ Wilma: „Een tijdje terug liepen er op een ochtend ineens koeien op de gevulderde voergang. Als je dat aantreft, schrik je natuurlijk enorm, zeker als je ziet dat er enkele koeien uit elkaar gegleden zijn. Ik was ook bang Willemien daar aan te treffen, maar die lag gelukkig op haar vaste plek in de ligbox.“ Fedde: „Ik heb van Jan Schilder wel eens gehoord dat Kian ook een bijzondere en intelligente stier was. Het is jammer dat we die informatie in de fokkerij nog helemaal niet gebruiken.“

Volgens Fedde en Wilma hebben de koeien gevoel en omgekeerd hebben ze zeker ook gevoel voor de koeien. „Direct na de verhuizing keken de koeien een week lang constant naar ons, haast vragend naar wat er aan de hand was“, aldus Fedde. „We willen dat een koe vertrouwen in ons heeft, want

soms moet je vervelende dingen doen. Je hebt wel eens een wilde koe, die na ziek te zijn geweest is 'bekeerd',“ zegt hij enigszins raadselachtig. „Ik bedoel ermee dat ze na een goede verzorging dan in één keer mak is geworden.“

Verantwoordelijkheid

Van der Meer heeft naar eigen zeggen altijd op een vitale veestapel gefokt, door goed te letten op de bloedspreiding. „Ik ben altijd geneigd om vreemd bloed binnen te halen, maar dan wel uit bewezen koefamilies. Verder hebben we nooit stieren met een slecht exterieur gebruikt en houden we het zo simpel mogelijk.“ De laatste tien jaar kregen vooral de gehalten aandacht, omdat de melkproductie al op zo'n 10.000 kilo melk lag. Nu zegt hij te moeten opletten dat de koeien niet te 'gesloten en vast' worden. „De productie moet er wel onder blijven.“ Fedde geeft aan dat zijn koeien volgens de voeradviseur meer ruwvoer vreten dan gemiddeld. „De opname is hoger door de fokkerij, we realiseren een voerefficiëntie van 1,5.“

De veehouder gaat voor betrouwbaar geteste fokstieren en verafschuwt het commerciële beleid van veel fokkerijorganisaties. „De fokkerijwereld is zich er niet van bewust wat voor verantwoordelijkheid ze eigenlijk hebben. Ze hebben niet door dat ze verantwoordelijk zijn voor wat er bij de boeren in de stal loopt. Dat bewustzijn moet veel groter worden en als ze dat bewustzijn eenmaal hebben, zullen ze moeten accepteren dat ze geduld moeten hebben met stieren.“ ■

Navigator RF is de Jeffzoon van Willemien 112 en als fokstier beschikbaar bij KI Samen. De imponerende stier heeft één zwak punt, de kilogram melkvererving.

Bij de bedrijfsverplaatsing werd zoveel mogelijk bespaard op kosten en zo verhuisde de 2 x 10 stands zij-aan-zij melkstal mee.

rantsoen bestaande uit 70 procent graskuil en 30 procent snijmaïs, aangevuld met sojaraap, maïspulp en soms ook bierbostel. Daarnaast krijgen de koeien twee soorten krachtvoer via automaten, een soort voor de eerste honderd dagen van de lactatie en een standaardbrok, welke het jongvee ook krijgt. Fedde vindt het belangrijk dat het voer niet ontmengt en voegt water toe als de koeien toch gaan selecteren.

Rondom de boerderij ligt 54 hectare grond, waarvan 13 hectare maïs en de rest gras. Op afstand ligt ook nog 15 hectare grasland. De maïs wordt geteeld in het bouwplan van de naburige akkerbouwer en gerouleerd met aardappels.

Copyright foto